

Ik herinner mij nog altijd een Romereis in het voorlaatste jaar van mijn Humaniora. De tweede dag al begon met een Heilige Mis in de catacombe, bij de graven van de martelaren. We doken ergens langs de via Appia in een donkere ruimte onder de grond. We waren met 16 jongens, die - zo waren de voorschriften in die tijd- niet ontbeten hadden, want voor een mis moest je drie uur op voorhand nuchter zijn. Als ik aan catacomben denk, dan hoor ik nog het gerommel van lege magen en de echo's daarvan in de graftruimte, maar ik zie ook nog een paar tekeningen in het lage plafond gegrift die de eeuwen hadden getrotseerd, o.a. een duifje met een groene tak. Catacomben zijn graf-grotten in Rome. In de vulkanische bodem zijn gangen met grafkelders uitgehouwen. Het was typisch voor joden en christenen om geloofsgenoten dicht bijeen te begraven. In die catacomben vind je ook de oudste christelijke voorstellingen. Zelfs al uit de eerste eeuw. En dat is heel bijzonder. Joden was het verboden om afbeeldingen te maken van mensen of dieren, laat staan van goden. De jonge christelijke kerk wordt echter al spoedig overstroomd door gelovigen van Romeinse of Griekse komaf. Die begrijpen niets van het verbod om heilige voorstellingen te maken. Maar oppositie tegen kunst in kerken blijft tot in de vijfde en zesde eeuw bestaan. In elk geval zijn de oudste afbeeldingen in de catacomben eenvoudig. Soms een vis, een anker, een stroompje water. Maar heel vaak ook de goede herder, een jonge man met een omgorde tuniek en een staf of melkemmaer in de hand. Op

zijn schouder draagt hij een lammetje en enkele schapen staan om hem heen. Die voorstelling was voor de eerste christenen heel bruikbaar omdat het letterlijk illustreert wat Jezus zegt bij Johannes: "Ik ben de goede herder en de schapen kennen mijn stem". Maar bovendien was het ook redelijk ongevaarlijk, want het was een beeld dat ook in tijden van felle vervolgingen kon worden gebruikt. Want ook de heidenen beeldden Morfeus af als een jongeman met een lam en ook Hermes, de beschermgod van de herders werd zo afgebeeld, en zo verraadde het beeld de christelijke godsdienst niet. In de Oudheid (Babylonische wereld en in de keizerlijk Romeinse wereld) was de goede herder een ideale voorstelling van hoe een koning of keizer zich ten opzichte van zijn volk zou moeten gedragen.

Wat heeft een herder dan aan zijn schapen te bieden? Je zou het zo kunnen samenvatten: een herder loopt op twee benen en een schaap op vier poten. Een schaap loopt van groen twijgje naar groen twijgje, van gras naar gras. Zijn blikveld is heel klein. In Israël waar de woestijn kortstondig bloeit in het voorjaar, zou een kudde schapen al spoedig zichzelf al grazend op een plek doen belanden waaruit geen terugkeer meer mogelijk is. Want een schaap overziet het landschap niet. Het heeft geen weet van de landkaart. Het weet niet hoever weg een kooi is die in de nacht beschutting biedt tegen wilde dieren. Zeker, enkele schapen zouden wel overleven, en wel de sterksten, maar zonder herder zou de kudde, vermagerd, en uitgedund tot misschien een tiende, thuiskomen.

Een herder is voor de kudde iemand die verder kan kijken dan de schapen, iemand die een groter verband ziet, iemand voor wie de tocht een doelgerichte reis is in plaats van een hollen van het ene naar het andere struikje, van het ene naar het andere succes, van de ene naar de andere honger.

Dat is wat Jezus de mensen aanbiedt. Je zou ook ons kunnen zien als wezens die zich makkelijk laten leiden tot korte termijn successen. Wat goed voor ons is, dat is maar al te vaak gewoon wat we nu lekker vinden. De mens is een makkelijk slachtoffer van te veel. We lopen van struikje naar struikje. Is er winst te halen uit Bitcoins, al zijn die morgen niks meer waard? Dan proberen we het. Wordt het klimaat warmer? Dat zien we dan wel weer. We wanen ons gelukkig door de dingen die op korte termijn voordeel beloven, en die bepalen de gang van de geschiedenis. Aan onze moderne ontwikkelingen ligt eigenlijk nergens een principiële keuze ten grondslag. Ze zijn gewoon ontstaan. In dat opzicht lijken mensen op een kudde schapen. Wie wij nodig hebben is iemand die een veel wijdere horizon heeft, die de tocht op veel langere termijn kan uitzetten. Jezus zegt zo iemand te zijn. Ik denk dat hij dit bedoelt. Het kompas dat Jezus aan zijn leerlingen geeft is dit: laat niet altijd je eigenbelang richting geven, maar let op het belang van de ander, en speciaal van de zwakste. De herder past zijn tempo aan, niet aan de snelste loper maar aan het ziekste lam. "Jezus als onze herder" wil zeggen dat we ons wel zorgen maken over de wereld van overmorgen, en dat we omzien naar mensen. De toekomst mag offers vragen en de schepping mag eerbied afdwingen.